

N. 13.

73

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
CHRISTO HOMINE REGNANTE

IN QVA
DE EA RE DICTA IN SACRIS SCRIPTVRIS
ET EXPLICANTVR ET INTER SE CONCILIANTVR

EAM
SVMMI NVMINIS AVSPICIIS
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
SVB PRAESIDIO
VIRI SVMME VENERABILIS EXCELLENTISSIMI
DOCTISSIMI
IOANNIS AVGVSTI NOESSELT

S. S. SCRIPTVRARVM DOCTORIS ET PROFESSORIS
PVBLIC. ORDINARIJ
FACTORIS AC PRAECEPTORIS

OMNI PIETATE AETERNVM COLENDI

AD D. XXV MAII MDCCLXXIII

PVBLICE DEFENDET

IOANNES HENRICVS SIGISMVNDVS KOBLANCK
BEROLINAS.

HALAE AD SALAM, AERE HENDELIANO.

72

DISSERTATIO THEOLOGICA

CHRISTO HOMINIBUS REGNANTE

DE EA RE DICTA IN SACRIS SCRIPTURIS
ET EXPLICANTUR ET DIERE DE CONCLAVANTUR

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
VNI OMNIBUS VENERABILIBUS FACULTATIBUS
DOCTORIBUS
IOANNIS AUGUSTI NOESSELI

ALMA REGIA FRIDERICIANA
VNI OMNIBUS VENERABILIBUS FACULTATIBUS
DOCTORIBUS
AD D. XXV MAI MDCCLXXX
IOHANNES HENRICVS NOESSELIUS

ALMA REGIA FRIDERICIANA
VNI OMNIBUS VENERABILIBUS FACULTATIBUS
DOCTORIBUS
AD D. XXV MAI MDCCLXXX
IOHANNES HENRICVS NOESSELIUS

VIRIS MAGNIFICIS
SVMME VENERABILIBVS
EXCELLENTISSIMIS ATQVE AMPLISSIMIS
IOANNI IOACHIMO SPALDING

SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI CONSILIARIO
PRAEPOSITO BEROLINENSI, ET AD AEDEM DIV. NICOLAI
PASTORI PRIMARIO
GYMNASII BEROLINENSIS INSPECTORI
CET.

**ANTONIO FRIDERICO
BÜSCHING**

SACRARVM SCRIPTVRARVM DOCTORI
SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI CONSILIARIO
GYMNASII BEROLINENSIS DIRECTORI
CET.

ET

**WILIELMO ABRAHAMO
TELLER**

SS. SCRIPTVRARVM DOCTORI
SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI CONSILIARIO
COLONIENSIVM AD STREAM DIOECESI
PRAEPOSITO
AD AEDEM S. PETRI PASTORI PRIMARIO
CET.

PATRONIS MAXIME VENERANDIS

P R O
TOT TANTISQVE BENIVOLENTIAE DOCUMENTIS

HVNC LIBELLVM

CEV

INTEGERRIMAE PIETATIS MONVMENTVM

SACRVM ESSE VVLT

TANTORVM NOMINVM

AVLTOR OBSERVANTISSIMVS

IOANNES HENRICVS SIGISMVNDVS KOBLANCK.

§. I.

Et si minime vituperandi sunt, qui, quae sibi in Theologia minus recte tradita videantur, expungere melioraque substituere velint, propter ea quod omni tempore in Theologiam non modo illata fuerint ea, quae certa sint perspicueque a Deo tradita, sed de iis etiam hominum sententiae, non eandem cum doctrina diuina vel veritatem vel stabilitatem habentes: videndum est tamen, ne, eadem, vt alii, inscientia temeritateque laborantes, in similiaque vitia incurrentes, ea, quae corrigere cupimus, etiam deteriora faciamus. Qua quidem in re valde difficilis temperantia est, vt, splendore nominis capti, neque, libertatem in sentiendo defendentes, incurramus in licentiam, neque, veritatis conseruandae studiosi, veteris inscitiae errorumque patroni reperiamur. Quod si, omni opinionum temeritate aut cupiditate detracta, institutionem Dei in sacris scripturis, tamquam certissimam ducem, vnice sequamur, atque ita statuamus, nihil sententiarum tribuendum esse istis libris, nisi quas vsus loquendi perspicuus doceat: et felicius errorem fugiemus in Theologia traden-

tradenda, et satis multa occurrent, quae in hac arte rectius constitui possint.

§. II.

Etenim, quotusquisque est, ut hoc utar, qui non videat, frequentationem troporum in sacris libris, eorum in primis qui insolentes videantur a nostraque loquendi consuetudine abhorrentes, in tanta siue lasciuia ingenii humani siue imperitia multorum qui ad interpretandas sacras literas ausi sunt accedere, magnam vim errorum non modo in interpretatione sed etiam in ipsis sententiis ad Theologiam traductis gignere debuisse? Non quo vitii caussa sit in ipsis scripturis, in quibus Deus ad intelligentiam animosque fortius pellendos accommodatissime hoc genus dicendi vsurpauit; sed illud malum ab interpretibus accedit. Nam si huius modi tropis non iste sensus subiiciatur, quem ferat sacrorum scriptorum consuetudo, non nostra illi saepe admodum dissimilis; si propter qualemcunque similitudinem, quidquid in mentem venerit, ad rem tropo adumbratam transferatur; troporumque vis e variis fontibus ducta in vnam coniungatur notionem: quid nisi magna rerum atque doctrinarum perturbatio efficiatur? Quod si contra e sacris scripturis troporum vim vnice et ita constituamus, ut nolimus ultra earum indicia sapere, nec negligamus habere delectum significationis, quae variatur diuersitate imaginum, a quibus idem translatum est verbum: et ea facile conciliabimus loca scripturarum, quae repugnantiae speciem continere videntur, et demtis iis, quibus Theologiam inquinavit molesta sedulitas imperitorum, ipsis doctrinis luminis plurimum afferemus, et circumcidemus ineptas controuersias, et vel sic occurremus multis accusationibus eorum, quibus Theologia nostra, quae arte traditur, displicet.

§. III.

§. III.

Huius rei exemplum aliquod dabimus illostrandis tropis iis, quibus sacrae scripturae Iesum tamquam regem, tamquam imperantem, tamquam victum repraesentant; quo quidem admoniti tirones discere possint, quam non contemnenda sint adminicula grammaticae interpretationis, quantamque vim habeant ad Theologiam recte conformandam. Neque enim infrequentes sunt hae imagines in libris diuinis aut ita parum afficiunt ipsam de Iesu Christo doctrinam, vt non magnopere de earum vero sensu laborare debeamus, cum vel ipsum nomen *Christi* ab huius generis imaginibus translatum sit; nec ita perpurgatus est locus de Christo rege, eiusque regno, vt nihil errorum detergi, nihil accuratius constitui possit. Quod quidem rectius intelligitur cum ad eum locum, post declaratam vim harum imaginum, peruenerimus. Licebit autem ab hac disputatione quodam modo seungere cogitationem diuinæ naturæ Iesu Christi, non quo negemus eam, aut illius nulla ratio habenda sit in Christi regia potestate declaranda; sed libri sacri tamen, quotiescunque de eo tamquam rege loquantur, illam imaginem ad Christum hominem referunt.

§. IIII.

Neque vero eadem est ratio horum troporum, nec ab eodem fonte eodem modo ducti sunt, vbi de Christo vsurpantur. Nam primum vt *regnum* s. imperium tribuitur iis, quorum in manu atque cura salus est rei publicæ, sic ab hac imagine variorumque laborum eo pertinentium perfunctione, regnandi verbum ad Christi potestatem et curam eiusque varias partes transfertur. Sed cum naturæ aliquo sensu omnes feramur ad libertatis vsuram, ita vt, quo quis liberior sit, hoc se magis beatum, et quo magis addictum se aliis sentiat, hoc se miseriorem putet:

regnare dicuntur etiam ii, qui nemini addicti, omninoque qui beati sunt et iucundissimarum rerum fructu florere videntur; fere vt in illo CICERONIS (epp. ad diuers. VII. 24): *olim, cum regnare existimabamur*, sexcentisque aliis. Quae quidem significatio nec aliena est ab vsu loquendi sacrorum librorum. Nam quod Paulo Apostolo est 2 Timoth. II, 12 *συμβασιλεύειν τῷ Χριστῷ*, id quidem in loco simili Rom. VIII, 17. erat *συνδοξαθῆναι αὐτῷ*, quod vtrumque a rebus aduersis disiungitur. Neque βασιλεύειν ἐν ζωῇ Rom. V, 17. aliud quid potest esse quam *viuere et beatum esse*, quamquam non nego metaphoram ibi traductam esse a morte quae ante dicebatur regnasse h. e. tamquam tyrannus homines omnes prostrauisse, qua sublata per Christum, nos et viuamus aliquando et regnemus. Alibi quoque Paulus (1 Cor. III, 8.) quos modo κεκορησμένοις dixerat et *πλετήσαντας*, βασιλεύσαντας postea appellat, atque optat vt cum iisdem *regnet*, vbi dubitari non potest, verbum regnandi notionem felicitatis continere, quam in se cadere negat Apostolus propterea quod perpetuis teterrimis que malis iactetur. In hac igitur significatione, *imperium* fructu suo h. e. libertate, in illa superiori, potestate et officiis aestimatur. *Vnctus* autem si dicitur Iesus in sacris scripturis, posset illa quidem metaphora ducta esse a doctoribus, qui oleo perfundebantur eo forte consilio vt significaretur istos doctrina imbutos alios quoque ea imbuerē debere; sed, quoniam magna pars imperii, quo ille fungitur, continebatur hominibus doctrina sua regendis: facile intelligitur, vt ipsum nomen Christi, sic eius vnctionem a regia dignitate traductam fuisse.

§. V.

Diximus Seruatori nostro, tamquam homini, tribui regnum in sacris scripturis. Qui cum variis obnoxius fuerit et futurus sit conuersionibus, e quibus varia ratio et habitus erga humanum genus

5

genus efficeretur, plura quasi eius regna commemorantur; quae secundum sacrorum scriptorum indicia ita declarando persequemur, ut, quo modo vnum alteri successerit, quae cuiusque ratio, qua discreparet ab alio, fuerit, ceterasque cuiusuis affectiones, diligenter explicemus. Quibus in vnum collectis planum faciemus, quem ad modum vna est continuaque beatitas sanctorum, quae a tenui initio profecta per varias conuersiones ad maiora incrementa sine fine progreditur, sic vnum esse idque perenne Iesu Christi regnum, quod, non nisi propter diuersitatem conditionis, quam ille subiit, tamquam series variorum regnorum in libris diuinis constituatur.

§. VI.

Nempe vniuersi huius loci fontem quasi aperit Paullus ad Ebr. I. 8. 9., afferenda aliqua parte Psalmi XLV., vbi perenne Christo imperium s. thronus asseritur atque ita declaratur, ut, quoniam bene administrauerit regnum, propter ea vnctus a Deo h. e. nouum quasi imperium consecutus fuerit. Quem locum non dubitamus ad humanam Christi naturam in primis referre, atque cum claris interpretibus, qui magnum GROTIVM sequuntur, prima eius verba: *ὁ θρόνος σου ὁ Θεός* vertere: *thronus tuus est Deus* h. e. Deus tibi hoc imperium concessit, ut thronus non modo per metonymiam signi pro signato dicatur de imperio, sed per aliam quoque metonymiam effecti pro causa efficiente i. e. thronus pro eo subiiciatur qui Christum collocauerit in isto throno, plane quem ad modum Christus saepe numero *vita* appellatur pro eo qui vitam largitur, et Philipenses Phil. III. 1. *gaudium et corona* Paulli h. e. ii qui Apostolum et recrearent et ei honorem conciliarent. Nulla enim vel in isto Psalmo vestigia sunt diuinæ naturae Christi, et ipsa istius verba cum contextu disputationis Paullinae perspicue de humana loquuntur, ut alloquium
A 3 Chri-

Christi, tamquam Dei, hic esse non possit. Arqui cum Christo hic bipartitum regnum tribuatur, tum facile est ad intelligendum, vnum ad humilem eius, quamquam alias illustrissimam, conditionem in his terris, alterum ad meliorem, quam, exantlatos post cruciatus, in coelis consecutus est, pertinere. De illo igitur, quod humili et molestiarum plena vita terminatur, primo loco dicemus.

§. VII.

Eius vero rationem ac modum, contra vanitatem opinionis Iudaicae, quae regem exspectabat talem, quales in terrarum orbe dici consueverunt, cuius vitibile esset magnaque cum ambitione coniunctum imperium, ac potius ad conuellendam calumniam Iudaeorum quod Iesus se similem Romanorum Augusto regem dixisset, ita Iesus ipse declarat apud Pilatum super ea re percunctantem Io. XVIII, 36 37. vt primum regnum suum neget terrenum esse idque aliqua exquisita ratione confirmet, post Pilato irem quaerenti respondeat: se vere regem esse ad imperandumque natum, sed eo consilio in terrarum orbem venisse vt veritatem doceret, nec alios ciues suos agnoscere, nisi qui sibi dicto audientes sint. Quae verba clarissime loquuntur, Iesum hactenus regem dici, quod, cum venisset in hanc terram, Dei de salute nostra consilia transtulisset ad hominum cognitionem, omnesque per se, tamquam verae salutis auctorem, in viam beatae vitae deduxisset. Namque id esse in *veritatis* vocabulo, quo Christus vitur, dubitari non potest per tot loca in quibus dicta de ista veritate, fatis, quae sit intelligenda, produnt; veluti I Io. II, 21 seqq. vbi veritas ea, quam a principio audierint, quamque tenentes manerent cum Patre Filioque coniuncti, v. 25. declaratur per *nuntium, quem ille, Filius, attulerit, h. e. vitam sempiternam.* E qua re hoc magis ad Iesum, voluntatis diuinae interpretem, regium nomen

nomen poterat traduci, quod non modo populi in primis regantur legibus atque in officio contineantur, sed ipse etiam Deus Israelitarum gentem primum per doctores gubernasset, ac introducto deinceps regio imperio, nec tunc desisset illam gentem tamquam suam identidem de voluntate sua per prophetas i. e. doctores admonere. Eandem vim muneris regii sui Iesus Io. X. suauissima parabola de bono pastore persequitur, qua ipsa *Pastoris* imagine satis constat veteres regiam gubernationem adumbrasse. Et vero etiam hic in Ioannis Euangelio locus illustrior est quodam modo, et ad vniuersam naturam ac vim regiae dignitatis Iesu Christi describendam aptior. Nam quem ad modum boni regis est non modo populum legibus sancientis conseruandisque moderari, sed etiam in constituendo imperio a potestate tyrannorum in libertatem vindicare, tum defendere aduersus hostium impetus, et pro salute populi pericula ipsamque mortem subire: sic Christus eo in loco boni Pastoris s. Regis officium non concludit docendi angustiis, sed in primis se bonum pastorem dicit propter ea quod vitam pro ouibus posuerit, vt luporum rapacium saeuitiam a grege suo depelleret. Qua quidem re duo aperiuntur; *primum*, quod Christus mortem non eo tantum susceperit quo traditam a se doctrinam in eaque defendenda constantiam ipso exemplo suo commendaret; neque enim tali exemplo, sed praesente auxilio et vi illata lupis s. tyrannis grex ab imminente periculo redimitur; *deinde* quod regium Christi munus non modo docendo contineatur sed etiam periculorum mortisque diritate subeunda. Neque alia de causa Paullus ad Ebr. XIII, 20. Iesum, Dominum nostrum appellat *magnum ouium pastorem nisi propter profusum sanguinem suum quo foedus aeternum sanxerit*, quibus in verbis profecto agnosci oportet beniuolentiam Dei hominibus a Christo vel sanguine suo conciliatam. Quae cum ita sint, omne imperium Iesu Christi, tamquam regis, quatenus ab eo administratum est tempore

pore eo quo hac in humilitate viueret, ad propagandam Dei de salute humani generis voluntatem, eamque salutem illi multis periculis ipsaque morte Christi parandam, coniunctim debet referri.

§. VIII.

Atque vel sic intelligitur, situm esse in hoc regio munere idem illud quod mediatoris s. sequestris (τῆ μεστῆ) nomine comprehenditur. Neque enim Iesus Deum inter ac homines aut nouae conditionis (foederis) μεστῆς dicitur vnam illam ob causam, quod vel eius interuentu Deus homines docuerit, vel is homines morte sua placauerit Deo, sed propter vtramque. Paulus quidem ad Ebr. VIII, 15, vt alia praetermittam, hoc nomine declarando vtramque rem complectitur, atque Iesum dicit *καὶ τῆ διαθήκης μεστῆν*, quia *mortem suscepit vt deleterentur peccata*, qua facta *inuitati* ad fructum diuinae beniuolentiae capiendum (οἱ κερλημέ-
va) *promissionem sempiternae felicitatis consequerentur*. Itaque eadem omnia sunt in nomine mediatoris quae in regio reperiebantur. Hanc ad personam regis quam Iesus induit in his terris ea *vnctio* referri debet, cuius mentionem faciunt loca Luc. III, 18 ex Esaiiae cap. LXI, et Act. X, 38. Namque in illo vnctus dicitur per Spiritum S. vt laetum pauperibus nuntium afferret, et quae sunt cetera eius loci dicta, in hoc, vt, inde a Ioannis sacralustratione, benefaceret et sanaret omnes qui a diabolo subigerentur; qua re significatur istam vnctionem contineri communicatione facultatis non modo docendi Euangelii sed etiam omnino hominibus bene faciendi. Quam prouinciam a Patre impositam cum optime eoque consilio administrauerit, vt homines ab improbitate ad veram pietatem officiumque eademque re ad certissimam beatitatem perduceret, haecenus *amasse iustitiam et odisse peruersitatem, eiusque imperium* (sceptrum imperii) *aequissimum* dicitur Ebr. I, 8. 9.

§. VIII.

Sed istud imperium cum vita maximorum malorum plena desit et locum alii fecit eique longe excellentiori; cuius quidem primordia reperenda sunt a laeto Iesu Christi e mortuis reditu ac potius a tempore eo, quo is in caelum translatus coepit fructum capere molestiarum, quas pro generis humani salute suscepit. Quodsi enim, ut modo docui, haec noua conditio in locum superioris miseriae successit; si ista humilitas ad mortem usque deducta fuit habuitque, tamquam mercedem, honoris maximi consecutionem, quod clare dicit Paullus ad Philipp. II, 8sq.; si pro tanta aerumnarum mole et vita ipsa ad expianda scelera humani generis profusa filios accepit h. e. discipulos quos cognitione sui iustos redderet, eique magna vis hominum, instar praedae, contigit; ut est apud Esaiam c. LIII. extr: profecto dubitari non debet, eum ab isto tempore regnasse, quo ereptus ex istis laboribus usuram beatæ vitæ cepit, imprimisque latius propagata eius doctrina quam plurimi ei tamquam domino conciliati fuerunt. Quam ob rem Iesus ipse Act. I, 6 sq. discipulis percunctantibus: an, illo tempore quo eueheretur in caelum, imperium restauraturus esset Israelitis? responder: fore ut Apostoli per illapsum Spiritum S. facultatem consequantur, ut non modo Hierosolyma, sed etiam extremas orbis terrarum partes, imbuere doctrina Christi possent. Hanc dignitatem Christo concessam complectitur vnctio ea, cuius mentionem e Psalm XLV facit Paullus Ebr. I, 9 his verbis: *propterea unxit te Deus, Deus Tuus, oleo hilaritatis magis quam socios tuos.* Quo in loco vel ipsum nomen *olei hilaritatis* laetiores Christi sortem significat quam pro laboribus exantlatis recuperavit, nec dubitem socios Christi, quibus dignitate praestitit, non alios Pontifices sacerdotesque esse, nec angelos, nec homines propter fidem in eum illi gloria quoque similes, quod multis placuisse video, sed reges alios quos maiestate quam maxime superauit. Ad quam

B

qui-

quidem similitudinem ratio vniuersa huius loci ducere videtur, qui, cum de Christo rege memoret, etiam prae aliis regibus praestantiam existimandus est commemorauisse, praesertim cum alibi quoque comparatur cum Dauide eiusque thronum occupasse dicatur; nec locus similis apud Paulum ad Philipp. II, 9sq. qui ei *nomen supra omne nomen h. e. maximam dignitatem ac imperium super omne quicquid in coelis, in terris, et subter terram est*, luculenter asserit, aliam comparationem admittere videtur. Nec quidquam caussae est cur his in *metaphoris* significationem putent esse paronymorum, omninoque imaginem sponsi potius quam regis ad exprimendam hanc Christi dignitatem translata. Quamquam vel ipsa haec noui quasi imperii et dignitatis communicatio in sacris scripturis, nuptiarum s. conuiuii imagine adumbratur, veluti Matth. XXII, 2 seq. vbi omnes consentiunt rationem hominum Christo per Euangelium conciliandorum descriptam reperiri. Neque enim in Psalmo XLV cum sponso proprie dicto comparatur Christus, sed, quoniam veterum gentium consuetudo regum coniunctionem cum iis, qui illis subditi essent, similitudine sponsi solebat exprimere, ita vt propterea Israelitarum a Deo defectio, *adulterii* nomine appelletur, hoc improprio quidem et a sponсорum imagine translato sensu Christi imperium describitur.

§. X.

Hoc igitur Iesu Christi imperium propagatum est per doctrinam ab eo diuinitus traditam, quam Apostoli eius et explicarunt latius et diligenter commendarunt, qui propterea se saepe *legatos* Christi nominant; atque continetur administratione salutis humanae per Christi doctrinam effectionesque fructuosas huius cum doctrinae vsu coniunctas; ita vt omnes huic imperio subditos oporteat agnoscere, qui doctrinam Iesu Christi probantes sese ad illam hac quidem in vita accommodent. Hi coniuncti

iuncti dicuntur in vnum *corpus*, in *Ecclesiam* videlicet, cuius *caput* sit Christus Ephes. III, 15. 16 sq., atque sacri libri in definienda hac constitutione doctrinae Iesu Christi ad hominum salutem propagatae frequentant vocabula *regni Christi*, *regni Dei*, *regni caelorum*, quae non semper discernenda videntur. Nam etsi apud Iudaeos *regnum caelorum* s. *Dei* proprie sit vniuersa ista oeconomia, quae Deum cum Israelitarum gente singulari quodam modo copularet, quod copiosius docet SCHOERTGENIVS diff. I. post horas *hebraicas* p. 1147 seq.: in nouo quidem Testamento rarius hoc sensu legitur, ac plerumque traducitur hoc vocabulum ad singularem modum coniunctionis Dei cum hominibus, qui et traditus esset et effectus per Iesum eiusque doctrinam et mortem, vno verbo per oeconomiam Christianam, quod negari propter loca Matth. III, 2. XIII, 11 seq. nullo modo potest, et alibi, e. c. Rom. XIII, 17. hoc regnum ab ista re publica per Mosē diuinitus constituta perspicue disiungitur, nec nulla sunt loca in quibus *regnum Christi* et *Dei* idem esse dicatur, vt Ephes. V, 5 et alibi. Propter ea proprie *regnum Christi* appellatur Coloss. I, 13 sq. et, quoniam constituebatur per Euangelium, hoc ipsum, *Euangelium regni Dei* Matth. III, 23. VIII, 35, *doctrina regni* c. XIII, 19. dicitur, denique *suscipere istud regnum* est doctrinam Christi probare Marc. X, 15. vt alias *suscipere Christi iugum* Matth. XI, 29. *videre ac ingredi regnum caeleste* Io. III, 3. 5. Sed quo modo hoc imperium administret Christus in coelum sublatus, id secundum scripturas sacras paucis declarandum videtur.

§. XI.

Nempe statim vt aliquis, suscepta poenitentia ac fide in Iesum Christum, eius factus est discipulus, aut, quem ad modum Paullus loquitur Coloss. I, 13 ereptus e potestate tenebrarum h. e. peccati seruitute, atque translatus in regnum dilectissimi filii Dei;

quasi quidam ciuis huius regni existimari debet, qui, cum se Christo addiderit vt beatitate sempiterna etiam post mortem fruere-
tur, ciuis sit caelestis rei publicae, quam ob rem πολιτευμα h. e. ius ciuitatis habeat in coelis Phil. III, 20, eiusque nomen in coelo quasi adscriptum reperiatur Phil. III, 3; quae metaphorae haud dubie ab albo s. tabula publica traductae sunt, cui nomina ciuium solebant inferibi. Hos igitur sic regit atque moderatur Christus tamquam sui corporis foter, qui illud nutriat ac foueat, Ephes. V, 23. et 29, vt, quoniam in re publica iam quidem his in terris constituta praeparandi sunt ad regnum illustrius, h. e. beatitatem stabilem in coelis, quae propterea etiam saepe nomine *regni coelorum* in sacris scripturis celebratur, dupliciter eorum salutem prouideat, facultate sanctitatis largienda et gratia Dei concilianda, qua vtraque re omnis ad perennem beatitatem via paratur. Quod vtrumque sicuti iam tum, cum inter homines conspicuo quodam modo versaretur, praestitit, et istius imperii tum administrati quasi quaedam continuatio est administratio salutis humanae ab eo in caelis suscepta: sic intelligitur is eodem modo ac ratione nunc e coelis Ecclesiam s. rem publicam suam in his terris degentem temperare; qua re efficitur vt in declaranda administratione huius regni, de quo loquimur, neutrum negligi oporteat.

§. XII.

Sed quoniam boni regis est *primum* leges sancire, quibus cognoscendis obseruandisque salus subditorum obtineatur, *tum* prouidere vt iis vti, de ciuibus etiam et re publica vniuersa bene mereri possint, *denique* quod nocere iis possit auertere, inprimisque ab hostium iniuriis ciues defendere; haec omnia Iesu Christo suis prouideanti sacrae scripturae tribuunt. *De primo* quidem ipse Christus, cum his valediceret terris Apostolosque, tamquam legatos, ad imperium suum propagandum emitteret, atque dixisset Matth.
XXVIII,

XXVIII, 18: sibi datam esse omnem potestatem in caelo atque terris, statim subiicit v. 19. 20: *conciliate mihi discipulos gentes omnes eo quod doceatis eas obseruare quaecunque vobis praeceperim.* In quo facile perspicitur Christum *praeceptorum* suorum nomine non modo comprehendere leges proprias h. e. mandata super istis quae agenda fugiendaque sint, sed etiam promissiones fide tenendas, quas Euangelii vocabulo complectuntur diuini scriptores. Namque in praeceptis Iesu hoc erat praecipuum, vt crederent in se tamquam Christum, et alio simili in loco, qui vltima eius ad Apostolos verba exhibet, diserte iubet, vt nomine suo omnibus gentibus non modo poenitentiam proponant sed veniam peccatorum quoque Luc. XXIII, 27.; nec dubitat Ioannes epist. I. c. III, 23. in *praeceptis* Dei et proprias leges numerare, qualis erat de amore aliorum, et fidem in filium Dei Iesum Christum.

§. XIII.

Alter modus administrati a Christo regni sui cernitur in conferenda cuique suorum facultate ad obsequendum disciplinae suae. Quod quidem a Paulo ad Ephes. III, 15. 16. pulchra allegoria declaratur, quae, quem ad modum a capite partes corporis vniuersae vitam, vigorem, motionemque trahunt, vt singulae singulas mutuo ministerio adiuent, sic docet vniuersum Christi corpus inter se ita concretum coniunctumque esse, virtute ea, quam a Christo, tamquam capite, ducat, vt pars quaeque modo suo alteri vigorem sufficiat, quo crescere et incrementa capere omne corpus possit. Paulli quidem omnis oratio ibi est de Christo in caelos translato, qui inde omnes suis donis imbuat (*πληρώση τὰ πάντα*). Huius se virtute Paullus omnia posse profiteretur Philip. III, 13. neque quidquam se iactare bene factorum in communicando cum gentibus Euangelio velle, quae non effecerit Christus Rom. XV, 18. Ac isto de genere rei publicae suae administrandae videtur esse

se ea, quam sacrae scripturae appellant, Christi pro hominibus deprecatio in caelis. Etenim Rom. VIII, 34. haec coniungitur cum constitutione Christi ad dexteram Dei, qua in re significatio est summi regii eiusque diuini honoris, si vera est, quod ego quidem non dubito, sententia MICHAELIS V. Cel. (in collegio critico super tribus illustriss. Psalmis de Christo p. .) imaginem eam traductam esse a sede Dei in adyto s. sanctissimo loco tabernaculi diuini inter Israelitas. Nec in altero loco ad Ebr. VII, 25. 26., vbi Christus dicitur pro nobis deprecari ὑψηλότερος τῶν ἐρανῶν γενόμενος, aliam rem putem intelligi, propter ea quod Apostolus et paulo post cap. VIII, 1. videtur illam formulam commutare cum altera *sedendi ad dextram throni diuinae maiestatis in caelis*, et Christum simili in loco c. III, 14 dicit διελθυσότα τὰς ἐβανές h. e. in caelum transiisse, vt verba καὶ ὑψηλ. τ. 26. γενόμενος vertenda sint: *qui item in caelos translatus sit.* Seiungenda est igitur ab ista deprecatione omnis significatio humilitatis et plane ita statuendum, nihil esse quod Christus ipse dare sibi subditis non possit, qui quidem ipse professus sit sibi datum esse omne imperium in caelis et in terris, quam ob rem praesens futurus sit suis omni tempore ad finem vsque saeculi Matth. XXVIII, 18. 20., sibi concessam esse potestatem in homines vniuersos vt omnibus, quos ei Pater dederit, vitam sempiternam, quidni igitur et illa largiatur quae ad illam consequendam necessaria sint? Io. XVII, 2., se quoque, quidquid rogauerint nomine suo, id esse facturum, Io. XIII. 13. 14.

§. XIII.

De tertio modo quo suis prospiciat Christus, qui quidem est in subigendis hostibus, suorumque salute ab impetu et iniuriis hostium defendenda, sic loquuntur scriptores sacri, vt pateat, vel haecenus eum regio nomine ornari. Quod quidem *primum* fit ita

ita vt, quaecumque moliantur hostes Euangelii ad impediendum eius cursum, ea irrita reddat, Psalm. II., idque victoria Christi dicitur Apocal. XVII, 14. et alibi; itemque vt in iis qui eius imperium detrectent, contumaciam vlciscatur, quam rem luculenter illustrat parabola Luc. XVIII, 12-27. *Tum* impedit, quo minus ii, qui se ei addixerint, aduersariorum fraude auferantur ad falsam doctrinam amplectendam, sed *vincant mundum* per eum qui in illis est longe superiorem iis qui in mundo sunt, vt loquitur Ioannes epist. I c. III, 4 seq. V, 4 5; neque enim alius *vincendi* vocabulo sensus subiici debet, quem verum esse omnis orationis argumentum loquitur, et locus, vt mihi quidem videtur, plane similis Ephes. VI, 16 seq. Quamquam δ κόσμος alio quoque sensu est Io. XVI, 33. pro rebus, imprimisque aduersis, quae Christi cultoribus contingant, auertendis Christi beneficio aut certe mitigandis, quem ad modum alibi, etsi mitiori sensu, δ κόσμος occurrit 1 Io. II, 16. et Iac. I, 27. coli. c. III, 4., vt Christus iubeat suos in mundo vexatos bono animo esse, se nimirum *mundum superasse* h. e. prouidere vt nihil rerum aduersarum, quae vsu veniant in terrarum orbe, illis vnquam noceat; quem quidem locum contulerim cum alio Rom. VIII, 35-37. Et quoniam nihil malorum grauius est peccato, quod vel optimum quemque hominem indignum beneficiis Dei perpetuaeque miseriae obnoxium reddat, hactenus *quoque* suis succurrit Christus, vt pro peccatis hominum mortuus, et vero etiam ad vitam reuocatus, vt positus ad dextram Dei h. e. παντοκράτορος dignitate ornatus, (vt supra formulam illam interpretabamur,) qui deprecetur pro nobis h. e. in causa sit, ne propter peccata condemnemur. *Denique* vt omnes homines, tamquam rei, plectuntur morte, atque hoc modo quasi sunt sub tyranni alicuius imperio, visum est quidem diuinae sapientiae ciues Iesu Christi non eximere e communi mortalium sorte, sed, cum Christo regi subiecta sint omnia, in eorumque numero vel ipsa

mors

mors referatur 1 Cor. XV, 26. Phil. III, 21; eos quidem olim, morte sublata, liberali causa tamquam manu asseret. Haec satis sit indicasse, alii, si velint, latius persequantur.

§. XV.

Istam assertionem, Paulus narrat 1 Cor. XV, 24-28. quasi extremum huius imperii Christi actum fore, ut, sublato omni imperio ac potestate inimica imperio Christi s. subiectis sibi hostibus uniuersis, *Christus imperium tradat Deo i. e. Patri, seque subiiciat ei qui sibi*, Christo, *omnia subiecerit, qua re fiat ut Deus sit omnia in omnibus*; in quibus verbis perspicua significatio est huius imperii Christi finem aliquando habituri. Videamus igitur quo sensu id dictum putari debeat. Principio in explicandis illis formulis: *tradet Deo imperium, ei se subiiciet*, quae eandem haud dubie vim habent, cauendum est, quod vitium est in interpretando maximum, ne in istis plus quaeratur, quam fieri per consilium et contextum orationis Paulinae possit. Enimuero *hoc* imperium Christi non refertur nisi ad illam coniunctionem Christi et suorum, qua Christus pro iis mortuus itemque ad vitae beatae usuram reuocatus eos multa per pericula, quibus his in terris obnoxii sunt, ad sempiternam felicitatem ducit; quam cum obtinuerint, sua sponte haec singularis coniunctio s. *σχέσις* Christum inter et Christianos cessat, illumque locum, in quo constitutus erat a Patre, s. imperium, reddit Patri. Iam quomodo, sublato hoc genere imperii, Deus dicitur *omnia in omnibus* esse? Id quidem quid sit, alia loca doceant, in quibus eadem formula occurrat. Ad Colossenses c. III, 11. Paulus: ubi nouum, inquit, hominem s. animum induerimus conformatum ad imaginem creatoris, *nulla ratio habetur siue alicuius de gentibus siue Iudaei, circumciscionis siue praeputii, barbari* et vero etiam *Scythae, serui et liberi, sed OMNIA ET IN OMNIBVS Christus est* h. e. detracto omni hoc externo discrimine,

mine, vna maxima ratio apud omnes habetur fidei in Christum actuosae per amorem, vt alibi loquitur Gal. V, 26., per quam fidem omnes pares reperiamur, Gal III, 26-28. Porro vt Ecclesia quali corpus est Christi, sic propter ea dicitur Ephes. I, 23. τὸ πλῆρωμα τῶ πάντων ἐν πάντι πληρωμένα, id, quod imbuatur ab eo, qui omnia sui corporis membra omnis generis donis imbuat; qui quidem sensus propter loca c. III, 10 15. 16. III, 19 dubitationem nullam habere potest, nec aliter intelligenda videntur verba Coloff. II, 9. 10. quamquam a plerisque longe alio sensu accipiantur. Per haec igitur loca hoc putem aperiri, tempore eo, quo Christus regnare definit et Deus est omnia in omnibus, non porro fore opus ea disciplina, qua Deus adducendos ad salutem, dum essent in his terris, per Christum contineret, sed Deum ipsum vel sine huius disciplinae interuentu hos in beatitate conseruaturum esse omnique bonorum genere repleturum. Quae quidem res posita in cura salutis cum sacris in libris, quod saepe diximus, *regnandi* vocabulo comprehendatur: si quis τὰ πάντα εἶναι putaret idem ac παντοκράτορα esse h. e. summam imperii tenere, equidem non intercederem, idem certe sensus huius loci in vtraque interpretatione agnosceretur. Sed ea res paucis declaranda istiusque doctrinae peruerrendae opportunitas praescindenda videtur.

§. XVI.

Nempe haec, quae secundum Pauli doctrinam diximus, primum sic possent intelligi, vt beatae animae per doctrinam eam, qua Christus homines in hac humili vita gubernasset, porro temperari negarentur, nec eius aliquis in caelis vsus esset. Sed Paulus istis verbis, quibus confirmat Christum traditurum esse imperium h. e. se vsu mediorem eorum, quibus homines hic ad beatitatem sempiternam praeparauit, abdicaturum, non magis sublarum in caelis omnem huius doctrinae vsu docet, quam Pe-

C

trus

trus qui sperat fore vt homines profani per sanctissimos vxorum Christianarum mores *sine verbo* Christo concilientur i epist III, 1. 2. Neque enim haec Petri secus intelligi possunt quam quod haec morum suauitas effectura sit vt, Christianam doctrinam ex huius modi fructibus aestimantes, eam incipiant amare et accuratius discere cupiant; neque alias video quo modo Euangelium *μὲν εἰς τὸν αἰῶνα* dici posset 1 Petr. I, 23. aut Iesus Christus, h. e. eius doctrina, *hæc et hodie et in æternum futurus* Ebr. XIII, 8. aut quo alio modo beneficiorum Christi magnitudinem cum vera pietate in æternum meminerint beatæ animæ Apoc. V, 12. 13. omninoque, tamquam naturæ beatæ intelligentes, vel in officio contineantur vel beatæ possint esse sine doctrina Dei per Christum tradita, eaque, ipsa natura sua, omnis generis et ætatis hominibus ad salutem accommodatissima. Sed hætenus desinit Christus caelestes animas regere Euangelio, quod, cum hoc spem fecerit futuræ beatitudinis ita vt Christiani his in terris non nisi *spe* beati sint Rom. VIII, 24., vbi ipsam illam fuerint consecutæ, vsus Euangelii is cesset, qui *spe* faciendâ continebatur, sic vt, non per fidem sed re ipsa, immortalitate fruantur. Deus autem sic dicitur olim futurus esse *omnia in omnibus*, vt, cum ante vsus esset Christo iisque quibus ille doctrinam suam inter homines propagandam reliquisset, per quos ab inscientia erroribusque ad Deum recte cognoscendum traducerentur Io. I, 18. VI, 46., nec nisi cum vsu doctrinæ diuinæ coniunxisset singularia beneficia, per quæ aliquem veluti prægustum futuræ felicitatis haberent, postea in cælis fructum capiant suauitatis præsentissimi Dei, etiam sine istius mediis interuentu, ac non porro per signa tantum et tamquam in speculo, sed ipso sensu cognoscant Deum talem qualis sit, 1 Io. III, 2. 1 Cor. XIII, 12. Col. III, 3. 4. Quæ cognitio eodem fere modo refertur ad eam quam per Christum doctoresque Christianos obtinuerant, quo hæc ad illam qua imbuti Iudæi sub imperfecta Ver. Testamenti disciplina

na essent. Nam cum plerique Iudaeorum penderent ab institutione sacerdotum, a quibus discerent arcanam religionis Moisaicae significationem, sed Christi discipuli non per umbras a doctoribus illustratas sed per clariorem lucem Euangelii ipsi cognoscerent Dominum Ebr. VIII, 10. 11: sic beatae animae non modo per subobscurum Euangelium sed a Deo ipso quoque illustrabuntur.

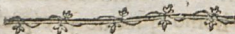
§. XVII.

Neque vero etiam sic desinet Christus regnare post mortuorum ad vitam reuocationem ut omnino nullum eius, tamquam hominis quoque, imperium sit. Nam quem ad modum Deus non se abdicauit omni imperio et facultate vsuque iudicandi eo quod regnum Filio suo tradidit cum potestate iudicis Io. V, 22, nec Christus omne deposuit imperium cum imperio eo, quod finem in morte Christi habuit (§. VIII. init.) sed, quamquam alio modo, imperium porro administrauit: non magis Christo verbis Paulli, quae de imperio in manus Patris reddito loquuntur, negatur omne imperium. Ac si vsus Euangelii in caelis nequaquam omnis cessat, ut videmur supra effecisse, nec desinit Christus interuentu Euangelii regnare; idque confirmat locus Apoc. VII, 17. Quod nisi esset, quo modo tandem imperium Christi *sempiternum*, quo modo tale dici posset cuius nullus sit finis Luc. I, 33., quod sit *εις τὸν αἰῶνα τῶ αἰῶνος* Ebr. I, 8? nihil huius modi certe cadit in vtrumque imperium quod in hac disputatione declarauimus. Atque hac re cogitur: *regnum Christi*, hominis, quotiescumque *aeternum* dicitur in scripturis, vniuersam prouidentiae eius continuationem complecti, qua hominum saluti, tamquam homo quoque prospiciat.

§. XVIII.

Video his, quae breui hac disputatione complexi sumus, plura addi, quae dicta sunt copiosius explicari, castigari etiam et

rectius constitui posse quaedam perperam in loco de Christo rege ab aliis tradita. Ut paucis utar, quam perturbate solent a multis commemorari dicta sacrarum scripturarum, referri ad eandem rem, quae ad diuersas referri deberent, atque ita non modo confusio locum dari sed etiam difficultatibus e quibus expedire se postea non possint? In definiendo Christi mediatoris officio solent eius aliquam partem dicere munus regium Christi; quam bene? iudicent ii qui cogitauerint quae de usu loquendi scripturarum in adhibendis mediatoris et regis nominibus supra (§. VIII.) admonuimus. Nuper admodum conquerebatur ERNESTIVS V. V., quem honoris causa nomino, opinionis arbitrio diuulsa esse quae in scripturis coniunctissima sint, atque demonstrabat vitiosam esse nec scriptorum sacrorum doctrinae consentaneam partitionem muneris Christi in propheticum, sacerdotale et regium, castigabat etiam hoc in loco alia (duabus prolusionibus editis anno 1768 et 69.) Recte! Et erant tamen qui vererentur, ne quid ex hac disputatione doctrina sacra detrimenti caperet, nec intelligerent, magnum Virum non labefactare rem sub istarum imaginum umbris latentem, sed peruersum eius rei in libris vulgaribus tradendae modum, et ineptas quaestiones, quibus occasionem dedisset ille *παιδείας τρέπος*. In ea re nos quoque tentauimus aliquid pro facultatis nostrae modo, et satis habebimus, si quid luminis ad huius generis loca in sacris scripturis, atque sic ad disciplinam Theologicam secundum scripturas rectius conformandam, attulerimus. Quod DEVS bene vertat!

HVX 2

I O. AV G. NO ESSEL T
I O. HENR. SIGESM. KOBLANCKO

Cum TIBI, HVMANISSIME KOBLANCKE, visum esset nobi-
lem aliquem nec iam satis aliorum diligentia excussum locum doctrinae
Christianae me adiuuante ad disputandum proponere: facile, vt scis, de
huius argumenti opportunitate consensimus, nec dubito eos, qui, quam
necesse sit modum tradendae Theologiae ad vnam scripturam sacram ac-
commodari, perspiciant, omninoque de tali re iudicare possint, facile consi-
lium nostrum probaturos et vero etiam veniam duros esse eorum quae
non satis bene dicta in hac disputatione videantur, si quidem fidem habue-
rint mihi constanti: cam propter professionem TVAM et nullum fere
meum hoc tempore otium non nisi subito et quasi discerpte scribi a me po-
tuisset. TV vero, KOBLANCKE, maeste esto virtute et doctrina, cui per
omnem vitam academicam diligentem operam dedisti, omniaque consilia et
studia TVA refer ad colendam veram pietatem in DEVM, et religiosam sa-
lubris doctrinae Domini nostri, Iesu Christi, propagationem, vt contenta
omni in sentiendo, docendo, viuendoque profana temeritate, hanc vnice
sequaris, TEQVE tamquam *ἐγυδὴν ἀνεπαύουτρον* DEO hominibusque
semper probes. De me, cuius studium TE perspexisse spero, velim cre-
das, numquam me immemorem humanitatis ac beniuolentiae TVAE fo-
re Vale. d. XXII. Maii A. MDCCCLXXXIII.

I O. HENR. SIGISM. KOBLANCK
AMICO SVO AESTVMATISSIMO

S. P. D.
I. F. C. LOEFFLER, SAALFELDA-THVRINGVS.

MERITO TIBI ego ex animo gratulor studiorum TVORVM cursum, quem
in hac Academia laudabiliter exactum coronasti specimine eruditionis TVAE, quod
est exquisita rerum theologicarum scientia et copia repletum; in primis pro ami-
cicia nostra, quam in hac Academia in vitam sancte et religiose semper colimus.
D
Vix

Vix enim tam coniuncte, tam amanter vixisse videremur, quam quidem vere viximus, nisi ego in societatem huius TVAE laetitiae gratulando certe venissem. Si est enim amici de alterius commodis acque gaudere ac de suis, quid est de quo ego magis laetari TIBI que gratulari possim ac debeam, quam de doctrinae et scientiae copia et varietate, qua cum summum sit hominis ingenii decus ac ornamentum, animum TVVM per hos tres annos ita studuisti exornare, vt si omnes, qui literarum causa in Academiis versantur, TVVM sequerentur exemplum, merito bonis litteris gratulandum esset. Sed de amicitia nostra. Hanc enim non sine summa animi voluptate et cogito et profiteor; hancque tam pie in hac Academia seruauimus, vt iam sit e genere earum, quae haud facile ob firmitatem suam dissoluantur. Solent enim quae in Academiis contrahuntur amicitiae eo esse ceteris firmiores, quo sunt remotiores a causis suis, quae solent pestiferae esse amicitii, quales sunt honorum contentiones et alia huius generis. Quare quid magis nostrum est, quam numquam committere, vt incidant causae, quae hanc nostram integerrimam amicitiam turbent atque euertant. Ita vale et me, vt ams, ama. Dab. Halae d. XXII. Maii MDCCCLXXIII.

K O B L A N C K I O S V O

S. P. D.

GEORGE FRIDRICH TREVMANN,

R V P P I N E N S I S

SEMINARII REGII SENIOR ET ALVMN. REG. INSP.

Verbis TIBI, amice carissime, exprimere non possum, quam gratum mihi fuerit consilium TVVM, quo me inuitabas, vt disputationi interesset: neque inuitum hortatus es; hanc enim publice tecum disputandi occasionem lubentissime arripui, quo magis animum TIBI meum publice declararem; TV enim ipse scis quanti TE faciam, semperque fecerim. Summam ego profecto voti mei consequutus videor, quum in me eligendo, publice probaueris, me ad singularem amorem TVVM pertinere. Quamquam quidem hoc amicitiae documento opus non erat, tamen eo magis consilium TVVM laudo. Quid ego dicam de eruditione TVA, qua sane plures ita antecellis, vt et Patria et omnes TVI vel optime de TE sperare possint. Magnum profecto eruditionis documento opus non erat, tamen eo magis consilium, aliena cupiditas, sed proprius ordo ad disputandum impulit. Sed si diutius in TE laudando haerere vellem, offendere magis, quam laudare viderer. Noui enim moderatum animum TVVM, quo haec fida TVorum studia reprimere soleas. Nunc reliquum nihil est, quam vt TE rogem, vt me, quia distungimur, semper habeas commendatissimum, et eum amicitiae TVAE diutius adiutere velis, qui TE ante multos amat fouetque. Ego vero opto et voueo, vt omnium cogitationum TVARVM bonus semper sequatur euentus. Nunc bene vale et vire, et mihi absenti fauere ne desinas precor. Dab. Halae d. XXII. Maii MDCCCLXXIII.

Tb 2205

ULB Halle

3

004 716 302

f

R

no

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
CHRISTO HOMINE REGNANTE

IN QVA
DE EA RE DICTA IN SACRIS SCRIPTVRIS
ET EXPLICANTVR ET INTER SE CONCILIANTVR

EAM
SVMMI NVMINIS AVSPICIIS
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
SVB PRAESIDIO
VIRI SVMMI VENERABILIS EXCELLENTISSIMI
DOCTISSIMI

IOANNIS AVGVSTI NOESSELT

S. S. SCRIPTVRARVM DOCTORIS ET PROFESSORIS
PVBLIC. ORDINARIJ

FAVTORIS AC PRAECEPTORIS

OMNI PIETATE AETERNVM COLENDI

AD D. XXV MAII MDCCLXXIII

PVBLICE DEFENDET

IOANNES HENRICVS SIGISMVNDVS KOBLANCK
BEROLINAS.

HALAE AD SALAM, AERE HENDELIANO.